

ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΑ ΒΑΡΥΤΟΝΑ ΡΗΜΑΤΑ

Οι καταλήξεις του ρήματος λύω στην οριστική Ενεργητικής φωνής

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
λύ-ω	ἔ-λυ-ον	λύσ-ω	ἔ-λυσ-α	λέ-λυ-κα	ἔ-λελύ-κειν
λύ-εις	ἔ-λυ-ες	λύσ-ω	ἔ-λυσ-ας	λέ-λυ-κας	ἔ-λελύ-κεις
λύ-ει	ἔ-λυ-ε	λύσ-εις	ἔ-λυσ-ε	λέ-λυ-κε	ἔ-λελύ-κει
λύ-ομεν	ἔ-λύ-ομεν	λύσ-ομεν	ἔ-λύσ-αμεν	λε-λύ-καμεν	ἔ-λελύ-κεμεν
λύ-ετε	ἔ-λύ-ετε	λύσ-ετε	ἔ-λύσ-ατε	λε-λύ-κατε	ἔ-λελύ-κετε
λύ-ουσιν	ἔ-λυ-ον	λύσ-ουσιν	ἔ-λυσ-αν	λε-λύ-κασιν	ἔ-λελύ-κεσαν

Απαρέμφατα

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
λύ-ειν	λύσ-ειν	λύσ-αι	λελυκ-έναι

Μετοχές

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
ὁ λύ-ων	ὁ λύσ-ων	ὁ λύσ-ας	ὁ λελυκ-ώς
ἡ λύ-ουσα	ἡ λύσ-ουσα	ἡ λύσ-ασα	ἡ λελυκ-υῖα
τό λυῖ-ον	τό λυῖ-σον	τό λυῖ-σαν	τό λελυκ-ός

Οι καταλήξεις του ρήματος λύω στην οριστική Μέσηςφωνής

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
λύ-ομαι	ἔ-λυ-όμην	λύσ-ομαι	ἔ-λυσ-άμην	λέ-λυ-μαι	ἔ-λελύ-μην
λύ-ει/ῆ	ἔ-λύ-ου	λύσ-ει/ῆ	ἔ-λύσ-ω	λέ-λυ-σαι	ἔ-λέλυ-σο
λύ-εται	ἔ-λύ-ετο	λύσ-εται	ἔ-λύσ-ατο	λέ-λυ-ται	ἔ-λέλυ-το
λυ-όμεθα	ἔ-λυ-όμεθα	λυσ-όμεθα	ἔ-λυσ-άμεθα	λε-λύ-μεθα	ἔ-λελύ-μεθα
λύ-εσθαι	ἔ-λύ-εσθε	λύσ-εσθε	ἔ-λύσ-ασθε	λέ-λυ-σθε	ἔ-λέλυ-σθε
λύ-ονται	ἔ-λύ-ονο	λύσ-ονται	ἔ-λύσ-αντο	λέ-λυ-νται	ἔ-λέλυ-ντο

Απαρέμφατα

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
λύ-εσθαι	λύσ-εσθαι	λύσ-ασθαι	λελύ-σθαι

Μετοχές

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
ὁ λυ-όμενος	ὁ λυσ-όμενος	ὁ λυσ-άμενος	ὁ λελυμ-ένος
ἡ λυ-ομένη	ἡ λυσ-ομένη	ἡ λυσ-αμένη	ἡ λελυμ-ένη
τό λυ-όμενον	τό λυ-σόμενον	τό λυσ-άμενον	τό λελυμ-ένον

ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

1. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑ

A/ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ ΡΗΜΑΤΑ → χρονικός χαρακτήρας : -σ - πριν από την κατάληξη λύ-ω → λύ-σ-ω
B/ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ ΡΗΜΑΤΑ → χρονικός χαρακτήρας: ξ, ψ, σ
1. Ουρανικόληκτα :κ-γ-χ, -ττω → -ξω πράττω → πράξω
2. Χειλικόληκτα ;π-β-φ, -πτω → -ψω γράφω → γράψω
3. Οδοντικόληκτα :τ-δ-θ, -ζω → -σω πείθω → πείσω

2. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΟΡΙΣΤΟΥ Ε.Φ

Η αύξηση

Τα ρήματα στην οριστική των ιστορικών χρόνων, δηλ. του παρατατικού, του αορίστου και του υπερσυντέλικου, παίρνουν στην αρχή του θέματος αύξηση, η οποία δηλώνει το παρελθόν. Υπάρχουν δύο είδη αύξησης: η συλλαβική και η χρονική.

ρήματα που αρχίζουν
από σύμφωνο

συλλαβική αύξηση

ρήματα που αρχίζουν
από φωνήεν ή δίφθογγο

χρονική αύξηση

προσθήκη ενός έ- πριν από το θέμα	
λύω	→ έ-λυ-ον
γράφω	→ έ-γραφ-ον

έκταση του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος		
α, ε → η	άρχω → ἥρχον	έλπίζω → ἤλπιζον
αι, ει → η	αἴρω → ἦρον	εικάζω → ἤκαζον
ο → ω	ορίζω → ὠρίζον	
οι → ω	οικίζω → ὠκίζον	
ι, υ → ι, υ	ιδρύω → ἴδρυσον	ύβριζω → ὕβριζον
αυ, ευ → ηυ	αὔξω → ἠὔξον	εὔδω → ἠὔδον

Παρατηρήσεις

1. Τα ρήματα που αρχίζουν από ρ-, όταν παίρνουν αύξηση, γράφονται με δύο ρ, π.χ. *ρίπτω* → *ῥριπτον*.
2. Στα σύνθετα ή παρασύνθετα ρήματα με α' συνθετικό πρόθεση, η αύξηση μπαίνει μετά την πρόθεση, π.χ.

ἀπό+ ἄγω(ἀπάγω) → ἀπ-ῥῆγον,

ἐκ+ φέρω(ἐκφέρω) → ἐξ-ἔφερον

ἐν+ κωμιάζω (ἐγκωμιάζω) → ἐν-εκωμιάζον

3. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ - ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΥ

ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
λέ-λυ-κ-α	έ-λε-λύ-κ-ειν
λέ-λυ-κ-ας	έ-λε-λύ-κ-εις
λέ-λυ-κ-ε	έ-λε-λύ-κ-ει
λε-λύ-κ-αμεν	έ-λε-λύ-κ-εμεν
λε-λύ-κ-ατε	έ-λε-λύ-κ-ετε
λε-λύ-κ-ασιν	έ-λε-λύ-κ-εσαν

Αναδιπλασιασμός:

Χαρακτηριστικό του Παρακειμένου είναι ο αναδιπλασιασμός που γίνεται στην **αρχή** του ρήματος. Αναδιπλασιασμό έχουμε τριών ειδών:

A) επανάληψη του αρχικού συμφώνου με ένα ε : Παίρνουν →

1. Όσα ρήματα αρχίζουν από ένα **απλό σύμφωνο** (όχι ξ, ψ, ζ)
π.χ. *λύω* > **λέ**-λυ-κα.

Προσοχή!

Όσα ρήματα αρχίζουν από **χ, φ, θ**, στον αναδιπλασιασμό τα γράμματα αυτά μετατρέπονται σε **κ, π, τ**

χ → κ = χορεύω > κε-χόρευ-κα,

φ → π = φυτεύω > πε-φύτευ-κα

θ → τ = θύω > τέ-θυ-κα

2. Όσα ρήματα αρχίζουν από **δύο σύμφωνα**, όμως το πρώτο από αυτά είναι **άφωνο**:(π, β, φ, κ, γ, χ, τ, δ, θ) και το δεύτερο είναι **ένρινο** (μ, ν) ή **υγρό** (λ, ρ)
π.χ. *γράφω* > **γέ**-γρα-φ-α, *βλάπτω* > **βέ**-βλα-φ-α

B) συλλαβική αύξηση: -έ- παίρνουν :->

1. Όσα ρήματα αρχίζουν από **δύο σύμφωνα**, χωρίς όμως το πρώτο να είναι άφωνο και το δεύτερο ένρινο ή υγρό,

π.χ. *σπουδάζω* > **έ**-σπούδα-κ-α

2. Όσα ρήματα αρχίζουν από **τρία σύμφωνα**

π.χ. *στρατεύω* > **έ**-στράτευ-κ-α

3. Όσα ρήματα αρχίζουν από **διπλό σύμφωνο ζ, ξ, ψ**

π.χ. ψάύω > έ-ψαυ-κ-α

4. Τα ρήματα που αρχίζουν από **ρ**,

τότε παίρνουν ένα -έ- ως συλλαβική αύξηση και διπλασιάζουν το ρ

π.χ. ρίπτω > έρ-ρι-φ-α

Γ) χρονική αύξηση παίρνουν:

Όσα ρήματα αρχίζουν από φωνήεν:

α, ε → η αι, ει → η ο → ω οι → ω ι, υ → ι, υ αυ, ευ → ηυ

π.χ. άλιεύω > ή-λίευ-κ-α

ΠΡΟΣΟΧΗ !!!

Στα ρήματα που είναι σύνθετα με πρόθεση ο αναδιπλασιασμός μπαίνει μετά την πρόθεση:

π.χ. άπο-γράφω > άπο-γέ-γραφα

ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ

Α/Φωνηεντόληκτα ρήματα: **-κα** (λύ-ω → λέλυ-**κα**)

Β/Συμφωνόληκτα ρήματα :

- χειλικόληκτα: π, β, φ, -πτω : **-φα** (γράφω → γέγρα-**φα**)
- ουρανικόληκτα: κ, γ, χ, -ττ(σσ)ω: **-χα** (πράττω → πέπρα-**χα**)
- οδοντικόληκτα : τ, δ, θ, -ζω: **-κα** (πείθω → πέπει-**κα**)

Επιμέλεια
Τσαούση Ελένη (φιλόλογος)